

A tudat paradigmaváltása – Új világnézet formálódik?

2009. szeptember 09.

A P/AC•PROF/T honlapon megjelent [eredeti cikk](#) változatlan tartalmú, egybefüggő változata.

Napjainkban újra hódít a spiritualitás. A materialista tanokon felnevelkedett ember eleinte csak legyintett: bizonyára az e világban éléshez gyengék meneküléséről van szó. A jelenség azonban már rég túlnőtte azokat a kereteket, hogy szó nélkül el lehetne menni mellette. A mai ember a saját létezéséről, a környezetéhez való viszonyáról, az emberi lét értelméről sokkal többet akar tudni, mint amennyit a kor kultúrája közvetített számára.

Az önmaga megismerése felé fordulás korántsem a lecsúszott, egzisztenciáját vesztett emberre jellemző. Jóval inkább a magasan képzett, jómódúakra, akik már megjárták az elanyagiasodott világ összes csapdáját, akik a tárgyak, az anyagi javak megszerzésének, a meggazdagodás, a saját érdekek mindenek elé helyezésének modellje szerint élték le fiatalságukat.

Változások kora

Paul Ray Amerikai életek című 1998-as felmérése szerint az Amerikai Egyesült Államok lakosságának 25 százaléka elkötelezett az új paradigmák és életszemlélet (nyitottság a spiritualításra, környezettudatosság stb.) iránt – e 44 millió embernek csak a fele volt nő, pedig sokan a női sajátosságnak tekintik a „hókuszpókuszokban” való hitet -, s a legfrissebb adatok alapján már a lakosságnak majdnem a felét érinti.

S vajon van-e összefüggés az amerikaiak tömeges tudati paradigmaváltása és között, hogy ez az ország tart legelőbb az információs társadalom építésében?

Miközben a globalizáció gazdasági és környezetvédelmi jelenségeivel vagyunk elfoglalva, észre kell vennünk, hogy a globalizáció életünk ennél jóval több szféráját érinti; észrevétlenül tűntek el olyan korlátok, mint az országhatár, a távolság, az idő stb. Nem csak a gazdaság alakult át, nem

csak társadalmaink formálódnak át viharos gyorsasággal. A kommunikáció lehetőségei is hihetetlen dimenziókban kiterjedtek. Hogyan is lehetne másként, hiszen minden mindennel összefügg, szinkronban változik. Az ember sem maradhat ki a fejlődés áramlatából, mert miközben alakítja, változtatja a világot, önmaga is változik. A társadalmi, gazdasági, technológiai paradigmaváltást már tényként kezelhetjük, hogyan maradhatna ki akkor a sorból az emberi tudat szférája?

Egy új világban csak új gondolkodású, új világnézetű emberek élhetnek. Így volt ez a civilizáció története során mindig. Miért lenne akkor ez most másként?

Új világkép elemei a tudományban

A változások talán leginkább közös jellemzője: a hálózatszerűség; a minden mindennel összefügg, a minden mindentől függ felfedezése, az egy rendszerbe, egységbe tartozás megtapasztalása.

Kevesen tudják, hogy a tudomány élvonalában most formálódik a jövőképünk – állítja László Ervin filozófus. Az új jövőkép alapelemeit azokban a legfrissebb elméletekben találhatjuk meg, amelyek témája az anyag (a fizikai valóság), az élet (a biológiai-ökológiai tartomány) és az elme (az emberi tudat szférája).

A XX. század tudományos felfogásában az anyagban, a megfoghatóban való hit, a „csak az létezik, amit a tudomány igazolni tud” szemlélet uralkodott. Ez csak az alapvető kérdésekre nem tudta megadni a választ: mi az anyag, mi a lélek, mi a szellem, a tudat. Dolgozott vele, de nem tudta azonosítani, megfogni, megmérni, kiszámítani.

Az új felismerések sokrétűek, s a következő három területen fogalmazódtak meg: a fizikai valóság nem anyagi alapjai (az anyag, bár látszólag szilárd, valójában nem más, mint strukturális energia, amely folyamatos kölcsönhatásban áll önnön forrásával, a szinte felmérhetetlen mélységű virtuális energiatengerrel – lásd a Tudomány új világképe című cikkünket!); az élet bonyolult összefonódása (minden élő dolog a bioszférában, bennünket is beleértve, nehezen megfogalmazható, mégis hatékony kapcsolatban áll egymással); az elme újra felfedezett képességei (megfelelően hangolt

állapotban agyunk és tudatunk képes arra, hogy kommunikáljon az emberi élet és a természeti világ szinte bármely aspektusával).

Korszellem, divat

A nyugati civilizáció és kultúrkör embere mindig a külvilág formálásában érezte jól magát, ellentétben például a keleti kultúra befelé koncentráló, meditatív habitusú emberével. Ám ez a nyugati életmód a XX. század két világháborújával és a globálissá kiterjedt piacgazdaság egyént „bedaráló” vonásaival csak számtalan konfliktust és meg nem értést szült.

A „mókuskeréktől” való elfordulás a 60-as években jelentkezett először tömegesen. Korszellemmé kristályosodott a felismerés, hogy a szűk látókörű materializmus pont a fizikai élet élvezetét teszi lehetetlenné: a fogyasztói társadalom szerzőskultúrája, az új divatok erőltetett tempójú követése, a teljesítményközpontúság túlzott érvényesülése nem vagy csak minimális mértékben ad lehetőséget a feltöltődésre. Az eredmény: kielégületlenség, frusztráltság. E lelki jelenségek pszichoszomatikus betegségekből csapódtak le, s korábbi módon való gyógyításuk kudarcba fulladt.

A pszichológusok és társadalomtudósok által általános jelentésvesztésnek nevezett trend ugyan negatív folyamat volt, de kitermelt egyfajta pozitív igényt a benső én megtalálására. Szubkultúraként megszületett a túlzásoktól nem mentes New Age mozgalom, amely elsősorban a hippikultúrával kölcsönhatásban terjedt. Hívei értékrendjében az életöröm, az önbecsülés, a manipulatív viselkedés elhagyása jóval fontosabb, mint mondjuk a fizetés vagy a karrier. A mozgalom afféle lelki pragmatizmust tűzött zászlajára, az önmegismerés és a mentális harmónia érvényre juttatását a hétköznapi életben. E törekvések a teljességközpontú (holisztikus) szemléletmód népszerűsítésével is együtt jártak: a New Age a test–lélek–szellem egysége mellett foglalt állást, és az ember néhány évtizedes földi pályafutását univerzálisabb keretbe helyezte azzal, hogy az élet értelmének, a születés és halál valós jelentésének megtalálására törekedett. Az önmegismerés eszköztára éppúgy magába foglalta a keleti meditációs módszereket, az alternatív pszichológiai irányzatok felértékelését, mint a különböző pszichedelikus szerek (drogok) használatát, de – utólag visszatekintve – a trend kétségtelen erénye, hogy olyan ideákat juttatott el a közgondolkodásba, amelyek jelentősége nem évül el.

A természettel való egység felismerése

Egy újabb hullámmal a külvilágra irányult a figyelem. A 60-as, 70-es évek fordulóján a Római Klub nagy figyelmet kiváltva körvonalazta a fenntartható fejlődés szükségességét és a környezeti erőforrások véges voltát. Nem csoda, ha James Lovelock Gaia-elmélete az érző, egységes Földről mint lényről nyitott fülekre talált. A szárnyakat kapott megismerési vágy a környezettudatosságtól a galaktikus tudatosságig vezette az embert. Bár az univerzumkutatást kezdetben hidegháborús késztetések indokolták, „mellékhatásai” világképformálók voltak: a 60-as évek „ufóvallásától” eljutottunk a 80-as években a Stephen Hawking és mások nevével fémjelzett, a fekete lyukak és az ősrobbanás természetére irányuló kutatásokig.

A tudati paradigmaváltás egyre inkább helyet követelt magának a tömegkultúrában, eleinte szórványosan, majd tendenciózan megjelent a hollywoodi filmekben – Harmadik típusú találkozások, Ghost, Hatodik érzék, Mátrix stb. –, a popkultúrában – Beatles és Bob Dylan, majd Enya, Sting, Peter Gabriel –, és a bestsellerszerzők – Raymond L. Moody, Deepak Chopra, Richard Bach, Louis L. Hay – is médiajelenségeké váltak.

A tudatállapotokba való beavatkozás ősi, humánusabb módszerei beszivárogtak a személyiségfejlesztő és menedzsertréningekbe, sikeriskolákba, az alternatív pszichológia felfedezései hatalmas táborokat hódítottak meg a harmóniában levő személyiség kiépítésének egyéni és csoportos módszereivel.

Sok kókler és kalandor is megjelent a porondon. Változni, tudni vágyó emberek tömegét tévesztették meg, s okoztak maradandó kárt személyiségükben. Miattuk nagyon sok racionális tudatú ember fordul el az ezoterikus tanoktól, automatikusan elutasítva annak minden jelenségét, azonosítva követőit, tanítóit, gyógyítóit a csalókkal, szemfényvesztőkkel, az emberek tudatlanságával visszaélőkkel.

Az orvostudomány alternatívája

Virágzik az alternatív gyógyászat majd minden ága, az ősi gyógymódokat a modern gyógyszerekkel ötvözve hódítja el a betegséggel küszködő

embereket a hagyományos orvoslástól, melyben a mai kor emberének megrendült a hite. Egyre több orvos egészíti ki gyógy módjait új-régi terápiákkal, mert maga is megtapasztalta, hogy az ember több, mint a fizikai test, hogy a betegségek oka sokkal inkább keresendő a tudatban, lelki problémákban, mint a biológiai mechanizmusban. Az ősi civilizációk gyógyító tudása feléledt. A kínai akupunktúrától a kineziológiáig, a meditatív és módosult tudatállapottal dolgozó lélekgyógyásztól az étkezési terápiáig az emberrel mint energiától működő komplex rendszerrel dolgozik mindegyik, érző és gondolkodó lényiségének elismerésével keresi a betegségek okát. Az okozatot az okkal összekeverő hagyományos gyógyászzal hatalmas versenyben levő alternatív gyógyászat termékei már a patikákban is kiszorítani látszanak az orvosi vényre kapható szintetikus szereket. Erről a jelenségről már nagyon nehezen lenne állítható, hogy becsapott emberek tömege szórja ki pénzét hókuszpókuszokra.

Az ősi és modern világképek szintézise

A tudati paradigmaváltás nagy erejű szintéziseket eredményezett, hiszen a látszatra egymástól független felismerések lépten-nyomon egybeérnek, egymást támasztják alá. Amikor például Jung a szinkronicitást mint „jelentésteli” összefüggéseket definiálta, és a tudattalan „véletlenekben” betöltött szerepét vizsgálta, a Nobel-díjas fizikus, Wolfgang Pauli volt segítségére munkájában; Fritjoof Capra az ősi keleti bölcsélet és a kvantumfizika azonosságaira mutatott rá (A fizika taója); vagy egy kézzelfoghatóbb példa: a kvantumfizika által hangsúlyozott hálózatiság évtizedekkel később az internettel kapott társadalmi realitást.

A holisztikus világkép a fizikai és szellemi dolgok létező összefüggéseit és egységét bizonyítja, az embert is az őt körülvevő társadalmi és természeti környezet érzelmi és biológiai „energiarendszerével” szoros kapcsolatban lévő egyénként helyezi el az univerzumban.

A jelen kihívása, hogy megvalósítható-e ilyen egység egyéni harmónia és társadalmi béke között. Vajon a tudati paradigmaváltás mennyire tudja segíteni az önmagát újradefiniált embert abban, hogy megoldást találjon az emberiség égető problémáira, hogy ne pusztítsa el természeti környezetét, és ne szabadalja szét továbbra is ellenségeskedéssel, önzéssel és a rászorulóknak segítségének hiányával a geopolitikai térképet? A kérdést a XXI.

század fogja megválaszolni, amikor a tudati paradigmaváltás ereje a társadalmi hasznosítás szintjén mérettetik meg.

A fizika új eredményei

Új értelmet és perspektívát kaptak az emberi cselekvés mozgatórugói. Az egyéntől független objektív világegyetem fogalma értelmetlenné vált, mert a szubatomi világban sosem állapítható meg egy részecske pontos helyzete (helye és impulzusa egyszerre), mivel természete kettős, az emberi megfigyelés jellegétől függően egyszer részecske módjára, máskor hullámként viselkedik (Werner Heisenberg-féle határozatlanság elve). A kvantumfizika meghonosította azt az ideát is, hogy a fizikai világ szubatomi folyamatok finom hálózata, amelyben nincsenek egymástól elkülönült dolgok. Ezzel elvetette a tudományos magját a dolgok holisztikus megközelítésének, amely később a teret nyerő új világkép alapelve lett.

Az üres tér fogalma is megdőlt. Már Einstein maga is alkalmazta általános relativitáselméletében a módosított éter fogalmát, amely nála a mértani sajátosságokkal rendelkező folyamatos téridő. Az idővel egyesített tér, jóllehet nem anyagi természetű, geometrikus közvetítő szerepet tölt be, amely vezeti az elektromágneses és egyéb hullámokat, és közvetíti a gravitációs erőt. A kvantumelmélet még szembetűnőbben rehabilitálta a teret, mint aktív közvetítőközeget. John Wheeler, David Bohm, Andrej Szaharov és még sok neves tudós munkássága eredményeként tényként rögzült, hogy az üres tér helyett egy furcsa virtuális energiával telített térrel van dolgunk, amelyet kvantum-vákuumnak neveznek. A folyamatos mozgásban lévő kvantum-vákuum örvénylő energiatenger, amelyben részecskék és mezők alakulnak és halnak el, miközben az energiák a nulla alapérték körül ingadoznak. A vákuum nullponti mezejének energiasűrűsége egyszerűen felfoghatatlan. David Bohm szerint a kvantum-vákuumban 10⁴⁰-edikenszer több energia van, mint a világegyetem összes csillagában és csillagrendszerében együttvéve.

A mai kor tudósai még előrébb tartanak, szerintük a teljes anyagi világ a vákuummal való kapcsolatának köszönheti stabilitását. A legújabb kutatások azt jelzik, hogy az anyag néhány legalapvetőbb tulajdonságát a vákuum-kölcsönhatások hozzák létre. Az anyag energiatermészetét, -eredetét már régen rögzített tudósok (Berhard Haisch, Alfonso Rueda, Paul Davies,

William Unruh stb.) arra a következtetésre jutottak, hogy a vákuum-kölcsönhatás eredménye a tömeg is. S a szokványosan az anyaghoz társított valamennyi alapvető sajátosság – a tehetetlenség, a tömeg és a gravitáció is – valójában a vákuumal történő interakció eredménye lehet.

Számos filozófus (Stanislav Grof, Peter Russel, László Ervin stb.) ebből azt a következtetést vonja le, hogy a fizikai valóság nem anyagi természetű. Nem létezik abszolút anyag, csak egy abszolút anyagalkotó nullponti energiamező. A kvantumrészecskék természetéről publikált eredmények pedig egyértelműen rögzítik, hogy a részecskék tértől függetlenül kommunikálnak egymással, az információ azonnal átmegy az egymástól eltávolított részecskékbe. A sebesség pedig mérhetetlen, a fénysebességet messze meghaladó mértékű. Dürr, Nunn és Rempe, a konstanzi egyetem fizikusai kísérleteikben azt bizonyították be, hogy nem csak a megfigyelt részecskék – egyszer hullámtermészetűek, másszor anyagi természetűek – vannak kölcsönös kapcsolatban egymással; viselkedésük függ a megfigyelő személyétől, a készüléktől, a fényforrástól.

Demcsák M.-Kriston L.-Rejtő G.